

এডিটোৱিয়েল

ওটোৱিক্লোগী লম্বী

ইফ্মল কৈথেল হায়বসি ঝাইদগী মী য়ান্না চিৱা কৈথেল অমনি অমসুং মণিপুৰগী ওইনা ঝাইদগী চাওবা অমদি লৈমজনিংঙাই ওইবা মালেমগী মনুংদা অমত্তা ঙাইৰবা নৃপী ঙাক্তনা ফৰা কৈথেলনা মণুং ওইবা মফম অমনি। মফমসি য়ৌনবা হোংনবদা মাইকে কয়াদনী হায়বদি মণিপুৰগী মফম কয়াদা লৈরিবা খুঙ্গংশিংদগী লাৰুপা মীওইশিংনা মীয়ায়্না য়াহৌনট্ৰিঙৈদগী ফৰা কৈথেল অমা ওইবনা মফম কয়াদনী লাৰুপা গাৱীশিনা চিল্লি চাইনবা ঙমদবা মফম হায়বদু ওইৱি। অদুবু হায়ৰিবা কৈথেল অসি অযুক অভদ্ৰৱা থোহিদোল্লৱ চিৱা মফম অমা ওইদ্ৰবসু অযুক্তী অথেন্‌বা শৰুক অমদি মুংখিলগী মত্ৰমদি য়ান্না শাখিনা চিৱা লম্বী অমদি মীয়াম তিন্‌বা মফম অমা হায়বদু ওইৱিবনি। মসিদা গাৱী ভোংদুনা লাৰুপা মীওইশিংগা অমদি খোঙানা চংপা মীওইশিংগী মৱক্তা কৱম্বা মফমদা লাহ্ৰোক-লাশিন জৌগদগে হায়বগী মফম অসি মৰুওইনা শেমদুনা ধম্বা উদে। মণুং ওইনা পেসেঞ্জৰ গাৱী ওইনা মণিপুৰ খঙদা শিজিন্নবা দিঙল ওটোৱিক্লোশিং অসি মনিং-মখা তন্না অৱিহা লম্বীসিদা থৌজিল্লিবা অমদি থৌজিনবগী অয়াৰা গাৱীৰা গাৱী মখল অমা ওই। লমহেহা দুইভৱশিনা থৌবা ওটোৱিক্লোশিং অসি ঝাইদগী লম্বী চলহহা মখলগী গাৱী অমা ওইনা লৌই। মৱমদি ত্ৰাফিক কন্ট্ৰোল পুলিসনা মাখোয়গী ওইনা পীৰীৰা লম্বীগী শৰুক্তা চংপগী মহত্তা খম্ভাৱেননা মাখোয়গী নত্তৰা লম্বীদগী ডঙশিন্দুনা ত্ৰাফিক জাম থোকহহগী থবক অসি নুমিং খুদিগী ওইনা থোকই হায়না লৌবা য়াই। মসি য়ান্না কুপ্‌গা শেমৱা অমদি কৱিদগী ওটো –ড্ৰাইভৱশিনা মনিং-মখা তন্না ড্ৰিবিবনো হায়বদু থীদোকপগী তঙাইফদৰা অমসু লৈ হায়না লৌই। কৱিঙম্বা মতমদা ইফ্মালগী মপাল কাংজৈবুদা য়ান্না মৰুওইবা থবক থৌৱমশিং নত্ৰগা টুৰ্ণামেণ্টশিং পাংথোকপা মতমদা য়ান্না মৰুওইবা মীশকশিং য়াওদুনা সেকুৱিটিগী চেফলি-থৌৱা মথৌ তাৰা মতমদা দিঙল ওটোৱিক্লোশিং অসি ইফ্মাল ময়োলগী মপাল কাংজৈবুং এৱিৱা অসিদা চঙহন্দে।

মতমদুনা ইফ্মাল কৈথেলগী মৰুওইবা মফম অসি নিল-খোংবংবগী চাং হৈছে অমসুং ত্ৰাফিক্তা ফ্লো অমা লৈ হায়বসি মীয়াম অমদি সেকুৱিটি ফোৰ্চত্‌ভা লৈরিবা মশাগী মথৌ তৌৱিবা পাৰ্চনেল খুদিমক্লৱা খঙলমগনি অমদি উৱমশিদি হায়না খল্লি। মদুদী নুংঙাইবদু মীয়ামদা নুমিং খুদিংগী পীনৰা অলটৰনেচিৱ এৱেঞ্জমেন্ট অমা শিৱৰা থৌৱাং অথুৰা মতমদা পায়খৎপগী তঙাইফদৰা লৈ। হৌজিক্ৰা অমুক ইফ্মাল মনুং ফাওনা চংলিবা নেসনেল হায়ৱেশিংগী লম্বী মতকে অসিসু ঝাইদগী হেহো ভেইনা ত্ৰাফিক জাম থোকপা লম্বী ওইববনি। মসি অলৌবা গাৱী কয়া থোক্ৰকপা, গাৱী মশিং হেনগৎলকপা অমদি মীয়ায়্না খোঙনা চংপগী মহত্তা ইঙিন পাৰ্শ্বা গাৱীশিন্দা ওইনা দিপেং ভেৌদুনা চংথোক-চংখিন তৌৱকপদগী থোকপনি। অদুম ওইনমক লম্বী পাকথাঙ্ৰুবসু মীয়ায়্না ড্ৰাইথোক-ঙাইশিন তৌৱৱৰগা শাফগদৰা মওন্‌বা গাৱীশিং থৌৱৱৰা অমদি মীয়ামগী লুচিংবিশং অমসুং বুৱাৱেভেটশিনা মথৌ তৌৱিবা ওফিসিংগী মমাং সৰকতা গাৱী পাৰ্কিং কৌশিলগী হেনবি অসিমগা থাদেক্লৱা মত্ৰু মখোল হৌবা গাৱীশিং ইফ্মাল কৈথেল ময়োল্লা (থৌজিলহনবগী অয়াৰা অসিমগা অখিৰা লৈহহ্লবদি ইফ্মালদা লম্বী চংপা য়াদবগী মওং অসি খৱা মখৈদি শেমদোকপা য়াগনি। অত্যন্তা ট্ৰেনিংৱদি মীনা থৌবা ৱিল্‌ভা অমসুং টেলোশিং অমদি দিঙল ওটোৱিক্লোশিং অসিগী তোঙান্বা চঙৰা য়াৰা লম্বী পী অমদি ত্ৰাফিক জাম থোকহন্দনৰা শিৱদগী সহৱগী চিদিহদা চেলহহা অমসুং মখোঙ মৱি পাৰ্শ্বা গাৱীশিং চঙৰা য়াদৰা মফমশিন্দা শিজিন্নবগী মওং কয়ি লৈৱিবসি ঙসিসু মণিপুৰগী ত্ৰাফিক কন্ট্ৰোল তৌৱিবা কাংবুনা শিজিন্নবা য়াৱা হায়বদু য়েংহমিংই। য়ামদ্ৰবদা ওটোৱিক্লোশিং অমদি মীনা থৌবা ৱিল্‌ভোশিং অসিগী লম্বী তোখাইনা পীনৰা হোংনবনা অচুৱা থৌৱাং ওইগত্ৰা হায়বসিসু য়েংশিলহমিংই।

এডিটৱদা থাৱকপা চিটি

জেনিমসকী পোঙ লম্বী সি এম

এম এল এ শিংনা মিৎয়েং চঙবীযু

ইকায়খুয়জিৰবা এডিটৱ,

শেংলবা কক্‌লা লাইফমগী অৱাং থংৰা হোজবদগী মীন্‌ লাইৱেয়ী, শৌবোম লাইৱেয়ী খুত্‌ম ফাওদুনা জেনিমস হোপ্পিটাল তৰা পোঙ লম্বী য়ান্না মৰুওইনা লৈবাক লাইনিংগা মৱী লৈনৰা অমনি। পাছ্‌হেইবীনা অনুঙেদা নোংমাইজিং তন্না তিনিদললত্‌না চহ্মিবগী ৱাৱী লৈপাক অসিবু মালেমদা মশক তাকদদা লম্বী অসিগী তঙাইফদৰা অখং অইনো পডি-সেো ইন্দুনা কয়া ফেংদোকেশ্বৰ। ৱাফমশিং পুন্‌মক অৰি নাংবৌবদা নক্তা জেনিমস হোপ্পিটালদা পুৰকপা অনাৰা মতম চানা য়োহেনবা মীওইবা কয়াদী মখ্‌ই ফকনগদৰা চহনগদৰা লম্বী থিংজিলবা লৈপাক মীয়ামগী ঝাইদগী লাইবক থিবনি। মতমগী য়াওলল চাওখংলকপগী মৰুংইহা মীওইবগী য়াইফমবগীদমক ইফ্মল সহৱ ৱাংবগী অকেইবদা খুংশেয়ী লম্বী ৱিং ৱোদ অমা শেমগদপা সৰকসৱগী ফিৱেপ লেভ্‌গে। মণিপুৰগী আওৰে অমসুং ইৱৰ পাৰ্লিয়ামেণ্টৰি ফেণ্ডিষ্ট্ৰনগী য়চৰা চিৰ্মী তন্মী হেনগৎলক্ৰিবা মীশিংগী মৱঙগী অনাৰা অয়েকপা জেনিমস হোপ্পিটালদা পুখৎলকপদা ঝাইদগী মতম চঙদনা য়ৌৱকপা য়াৰা লম্বী অসি পোঙ লম্বী খক্তনি। মৱমদি এইমসকী মায়াৰা থাঙা পুখৎলক্ৰদৌৱিৰা জেনিমস হোপ্পিটালনা মীয়ামদা ফংহনগদৌৱিৰা কাৱবশিং হৌজিক্ৰা ফাংলিৰা নোত্ৰুপ থংৰা লম্বীখক্তা মফম অসি য়ৌৱকপা হোংনবদা অনাবশিং খুদোচেনৰা মায়েৱ্লদৌৱিৰা পুন্‌মক্ৰুও খঙদৰা জ্ঞতনি। পোঙ লম্বী থিৰেনা মৱম ওইন্দুনা মীয়ায়্না ইফ্মল সহৱগী ত্ৰাফিক চিৱিৰা মফম ফাওদুনা চভৰা য়োৱেই। থাংক্ৰে মাৱ্‌লেকগী টিচিম লম্বী, নোত্ৰুপ হাৱমদগী ইফ্মল জিৱি লম্বী, ক্ৰেত্ৰ কাংলেকগী মাও লম্বী, নোংপোক চিংখদগী ঙ্জুল লম্বী, নোংপোক মায়েক্ৰেগী য়াইৱিৱোক অক্ৰো লম্বী, মেৱম মায়েক্ৰদগী ইন্দো-ম্যানমাৱ লম্বী মায়েক মৱি শুংদেই নিপালদগী লাৰুপা মীয়ায়্না অনাৰা অশোৱা ময়াম অমা মমি লৈৱক্ৰদৌৱিৰা মেজিক্ৰেল ইনষ্টিটিসন অমদি মৰু ওইৱক্ৰদৌৱিৰা হোপ্পিটাল অসিদা নোত্ৰুপ থংৰা লম্বী খক্তনা চহনৰা হায়বসি ওইথোকপা য়াগত্ৰা অখঙ অইহে মীয়ামদা হসংচৱি। ঐথোয়গী মপি মপা ওইবৱিৰা লুচিংবিশো মীওইবা খুয়াইগীদমক মীৎয়েং শাংনা শামা তুঙ্গী শুৱালগীদমক খম্বীৰা অহল লমন লৈপাক লাইনিংগী মীওইশিংদী অসিগীদগে। ঙসিমক নত্ৰবসু ইফ্মল সহৱগী অকেইবদা শেমগলক্ৰদৌৱিৰা লম্বী ৱিং ৱোদ মনু চ্যো লেৰা নোংপোকলেমদগী পোঙ লম্বীদা ফাওক্ৰেপ্পিচি শুগ্ৰুতী কিলমিৱেৰ তখ্‌ই খক্তনা জেনিমস হোপ্পিটাল য়ৌবা ঙগৱনি। লোয়ননা হিৱম অনাৰা লম্বী তিনিৰা, ত্ৰাফিক্ৰী অনিৰা কয়াদী ৱাফম অমত্তা লৈৱেৱেই। মেজিক্ৰেল ইনষ্টিটিসন অসিদা থবক তৌৱিবশিং জেনিম হোপ্পিটালদা লায়েংবা লাক্‌দৌৱিৰা, লোয়ৱক্ৰদৌৱিৰা খুদিনেক লম্বী তিনবগী অৱাৰা থেংনৱেৱেই। হৌজিক থিংজিল্লা লৈৱিৰা লম্বী জেনিমস ফাওৱিৰা পোঙ লম্বী হাঙদোকপীগদি লৈপাক্ৰী শক্তমও ঙকপা ভুগ্ৰৱনি লোয়ননা ইফ্মল সহৱগী লম্বী তিনবগী ৱাফম লৈৱেৱেই। মৱম অদুনা জেনিমস হোপ্পিটল লৈৱিৰা ক্লেৱিৰা মফম হায়বদি লমলাই কেন্দ্ৰ অমদি কেব্ৰিগাও কেন্দ্ৰশিংগী এম এল এ শ্ৰী কে এল ঐচবিৱেন সিংহ, অমিন সাহ অখৰনা খুৰাই কেন্দ্ৰগী এম এল এ শ্ৰী ডাঃ এন জি বিজয় সিং অহল্লা ৱাফম অসি চিফ মনিষ্ট্ৰনা পুখৎপীনা জেনিমস হোপ্পিটালগী পোঙ লম্বী অথুৰা মতমদা হাঙদোকপীযু হায়না লূপ অসিনা মীয়ামদী মহৎ শিন্দুনা হায়জৱি।

অদোমগী

এ ইৱাবোং মীতৈ

সেফ্ৰেটৱি

মাইটৈ নিংশিং লূপ

নাং (কলচৱ) কৰিনো হান্না লেপথোকখিসি!

ৰাথোক-লাছোক্ৰা থল্লৰা, দিৱাং মপান শাৱৰা ষ্টেট অসিদা, অনৌবা ইনোং কাশিল্লক্ৰিৰা দ্ৰিচাওঙম, ৰাথোক ইনোং হাপচিৰবা, অনী-মঙা থোকপীগী মথৌ শঙজিনৰা মতাং চাফক্তৰা থোক্‌ই। মসিনা লৈবাক অসি লৈখা তাহৱৰা মৱম অমদি চাউনা ওইগনি হায়দৰা ঙমদে। মালেম খুনাইনা ষ্টেট অসিদা খুন্দামিৱিৱা ফুৰূপ-দুৰূপ কয়াদী অপুনৰা খুনাই অসিবু চাওখন্তৰা-লৈবাক মচা তাদৰা, হৌৱকফম মোংপা ওইনা লৌৱকপদি মশানা তাজবনি। মসিবু কৱিদা চাউথোকচনিংঙাই লৈৱিৰবেগে? হন্দক মৱকসিদা, মণিপুৰী নাং কনৰা লূপ কৌৰা অমনা, নাং মোংশিল্লকপা কৱনৰা অহকপা থৌগং লৌখংলকপা মীয়ায়্না খঙন-উনখিৰা লৈখৰে। ফক্তৰা অমোংপা শেংদোকসি, লুনা-লামা থমসি হায়বসিদি, য়ান্না লৈবাক মচা তাৰা, মালেম খুনাইনা ইকাই খুয়নিংঙাই ওইবা, মালেম খুনাইদা ফিদন্নিঙাই ওইবা অমনি হায়দৰা য়াৱেই। তৌবতবু তৌৱক্ৰিৰা থৌওং অদুদি, ষ্টেট মীয়াম খাইবুংনহন্দুনা ষ্টেটকী অপুনৰা শক্তমা শিঙিপেং থাৰা থোক্তে হায়ৰা য়াৱেই। মসিমক অটৌবা লাইবক থীৰা অমনি হায়দৰা ঙমদে। অইবগী মাইকৈদগী থমজৱিৰা ৰাৱোল নাৱদ: অসি অতভাই থিজৱিবনি, ৰায়েং নভে লোংদে তৌৱই হায়ৰা য়াঙদা খৱা থমজৱিবনি। লামা লৌনবগী মহত্তা, খম-নৈনবগী শৰুক অমনি খৱা তৱান্না ওকপীগনি খঙৈ।

অহানবদা পুৱকচৱিৱদি, ‘দিনাং’ হায়ৰা তাৱগদি দি্নোং পুন্‌মকপু খঙনৱিদি মচৌশানি। অখৰনা, কাঙলূপ-ফুৰূপ-দুৰূপ অমখক্ৰী দি্নাং। নাং তোপা খঙনৰা তাৱগদি ফুৰূপ-দুৰূপ অমবু খঙনৱিৰা খঙন-মিং (আইদেব্‌চিটি) লোয়ননা পনৰা তহি। খুদম ওইনা, তাজুল-নাং, কবুং-নাং, মৱি-নাং, তামিল-নাং, বঙ্গালি-নাং অসিনচিংবা মালেমগী চংনৱোল ওইৱি। যুৱোপিয়ানশিংনসু- কলচৱ হায়ৱগা কলচৱ পুন্‌মকপু খঙনে, অখৰাৰা মবু খঙনৱগা এ কলচৱ হায়ৰা চংনৱি। মীৎয়েং অসিদা য়েংজৱগা ‘মণিপুৰী নাং কনৰা লূপ’ হায়ৱিৰা লূপ অসিনা, মোংলে হায়দুনা তৰু-তনানহহৰা শেংদোকপা পান্ধিৰা ‘নাং’ অসি কৱৱা, কনাদী নাংনো হায়ৰা ময়েক শেংবা

ৰাংলি। মসিনা মৱম ওইৱগা, অসুক ফৰা তৌফম থোকপা থৌদাং অসি লৌখংলকপদা, ৰায়েং-উয়েং কয়া লাকখি। মেদিয়াদী থোঙদা শাৰাক ফাক্‌ৱক্তনা লৈবাক-ৰাথোক ওইনৱকখি। তৌববুদি নাং কনৰা লূপ অসিনা মনিং খৱা হল্পগা শেংদোৱকখিবা মেদিয়া ৰাৱোলনা দি্নাং লূপ কয়াদী ৰায়েং খৱা মঠে হছহনখিবঙম লৈৱি।

মতাং অসিদা অইবগী মাইগৈদগী থমজনিংবদি ঙসি ‘মীতৈ’ হায়না হৌৱকপদগী খঙনৱক্ৰিৰা ‘খঙন-মিং’ অসিবু ষ্টেট অমসুং য়ুনিয়ন গৱৰ্ণমেন্ট অনীনা ‘মণিপুৰী’ হায়না খঙনহনখৰে। মসিমক ইন্দিয়া য়ুনিয়ন অসিগী মনুংদা, মণিপুৰ হায়না খঙনহনত্ৰৰা, মত্ৰা অমগী মালেম লৈশ্বেত্ৰকপদগী লৈৱক্ৰৰা, চীঙগী শৰুক্ৰা ৯০, তমগী শৰুক্ৰা ১০ ওইবা অপিকপা লৈবাক মচা, হৌৱকপদগী মনিং-মখা তন্না, নিংথৌ পানৰা লৈবাক ‘মীতৈ লৈবাক। মীত্ৰৈবাক’ অসি, খৃষ্টা চহী ১৯৪৯, সেপ্টেম্বৰ ২১দা, শৱেী-লাং থাক্‌না, লৌডুনাৰা ‘মজুৱা এগ্ৰিমেন্ট’ অমদা,

চহনৱোলগী ৰাংমা (হিলগাল)দা, নমদুনা খুংয়েক (সিগনেচৱ) লৌদুনা তিলহমখি। ‘মণিপুৰ’ ষ্টেট অমা ওইনা, ১৯৭২, জন্মৱাৱি ২১দা থাঙহংপিখি। অসুয়া মণিপুৰ হায়না খঙনখিৰনা, ষ্টেট অসিদা লৈৱিৰা মী পুন্‌মকপু ‘মণিপুৰী’ হায়না মালেম খুনাইনা খঙনখি। ষ্টেট অসিগী মীয়াবু ‘মণিপুৰী’ হায়না খঙনৱিৰা অসিবু, ঙসিদি লৈবাক অসিগী য়েলহৌমী ফুৰূপ ৩০, য়েক ৭কী ইমুংগী, পুন্‌মক্তগী চাওবা কাঙলূপ (মেজৱ গ্ৰুপ) ‘মীতৈ’বুসু খঙনহনখি। ‘মণিপুৰী’ হায়ৱগা মীতৈবু খঙনহনখয়ু, য়েক ৭কী চীঙবু-তবুৱেই ফুৰূপ ৩০না পুৰূগা ওইৱিৰা ‘দুৰূপ’(নেসন) পুন্‌মকপু খঙনহন্দনা সুপ্ৰগী, চীংবুৱেই অপিকপা (মাইনোৱিটি) কাঙলূপ ২৯ লংথোক্ৰা খঙনহনবঙম থৱি। ‘মীতৈ’ কৌৰা য়েলহৌ দুৰূপ (ইন্দিজিয়ন নেসন) অসি, হৌৱকপদগী অটৌবা কাঙলূপ তবুৱেই অসিগা, কাঙলূপ মচা চীংবুৱেই (অনাল-মৱি-তাজুল-কবুই-মোয়োন-মোঙ্গাং-চোথে-লোঙা-কোম-কোমৱেং-কেইৱাউ-লমকাং-থগাল-চীৱ-মাও-মৱম-

পুদুনামৈ-খাৱম-জেলিয়াং নচিৰে) ফুৰূপ ২৯, পুমা ফুৰূপ ৩০না পুৰূগা ওইৱকখিৰা, হৌঙম ভিৱবশিংগী দুৰূপ ওইবনা ‘মীতৈ’ কৌৰা শকখঙ-মিং (ঈঠনিক আইদেব্‌চি) ওইনা লাকখি। দূৱপ অসিগী অটৌবা কাঙলুপ্তবু ‘মীতৈ’ ওইনা লৌৱগা ‘মণিপুৰী’ হায়না খঙনহনখিবসি মীতৈ দুৰূপ (নেসন) শিংঙপ শানা থুগাইদুনা, অমগা অমগা খাইবুংনহন্দুনা হাংনহহৰা, দুৰূপ অসি ইন্দিয়াদগী মুখংখিৰনা শৱেী ওইৱল্লগদি দুৰূপ (নেসন) অসিগী তোংজৰা ওইগত্ৰা। খছমিৱৰা চুমগনি খল্লি! ঙসি ‘মণিপুৰী’ হায়না অৱাইৰা হোৱবসি কাঙলূপ পুন্‌মক্ৰী অসুগ্ৰা ওইবদি পুথোক্‌না, মসিবু কৱৰা কষ্ট পুথোক্‌ৰা অসি, মমুং তনা ‘মণিপুৰগী জাতি-মণিপুৰী লোল-মণিপুৰী ইনাং’ নচিৰবসি, কৱিনো-কনানো হায়বনো খঙদোক্ৰবা থিৰা, মসিগী অমাং-অতোং হান্না থিংজিনহৌবনা কাৱগনি খল্লি। মীতৈ কাঙলূপ অমনা হিন্দু-ৰাঙ, ৱেীল চহনৱোলগী ৰাংমা (হিলগাল)দা, নমদুনা খুংয়েক (সিগনেচৱ) লৌদুনা তিলহমখি। ‘মণিপুৰ’ ষ্টেট অমা ওইনা, ১৯৭২, জন্মৱাৱি ২১দা থাঙহংপিখি। অসুয়া মণিপুৰ হায়না খঙনখিৰনা, ষ্টেট অসিদা লৈৱিৰা মী পুন্‌মকপু ‘মণিপুৰী’ হায়না মালেম খুনাইনা খঙনখি। ষ্টেট অসিগী মীয়াবু ‘মণিপুৰী’ হায়না খঙনৱিৰা অসিবু, ঙসিদি লৈবাক অসিগী য়েলহৌমী ফুৰূপ ৩০, য়েক ৭কী ইমুংগী, পুন্‌মক্তগী চাওবা কাঙলূপ (মেজৱ গ্ৰুপ) ‘মীতৈ’বুসু খঙনহনখি। ‘মণিপুৰী’ হায়ৱগা মীতৈবু খঙনহনখয়ু, য়েক ৭কী চীঙবু-তবুৱেই ফুৰূপ ৩০না পুৰূগা ওইৱিৰা ‘দুৰূপ’(নেসন) পুন্‌মকপু খঙনহন্দনা সুপ্ৰগী, চীংবুৱেই অপিকপা (মাইনোৱিটি) কাঙলূপ ২৯ লংথোক্ৰা খঙনহনবঙম থৱি। ‘মীতৈ’ কৌৰা য়েলহৌ দুৰূপ (ইন্দিজিয়ন নেসন) অসি, হৌৱকপদগী অটৌবা কাঙলূপ তবুৱেই অসিগা, কাঙলূপ মচা চীংবুৱেই (অনাল-মৱি-তাজুল-কবুই-মোয়োন-মোঙ্গাং-চোথে-লোঙা-কোম-কোমৱেং-কেইৱাউ-লমকাং-থগাল-চীৱ-মাও-মৱম-

মীৎয়েং কন্মাসিদা য়েংলগা, মীতৈদি মীতৈ ওইনা অদুমক লৈজগদবনি হায়বসি য়ান্না ময়েক শেংলি। উইহ পান্ধীনা হৌফম ভিন্নদৰা, হৌফমগী লৈহাও মাদৰা মৱৱা, উইহৌ মহাউ খেমবঙম লাইনিং-লীচং অমগা অমগা খেমৰা লৈফম থোক্‌ই, অদু ওইদুসু মীওইবা

চন্দ্ৰকীৰ্ত্তি মহাৰাজ, চুৱাচান্দ মহাৰাজ অমসুং বোধচন্দ্ৰ

মহাৰাজশিংগী মতমদা শিজিন্নৱম্বা ফিৱালশিং

–**হৌলোক**–

মনিপুৰদা কৱল্‌ চহীচাৱা কৱল্‌ নিংথৌৱোল হাতঙকী হৌনা ফিৱাল শিজিবা হৌৱৱগে হায়বগী চপ চাৰা শিজিন্নৱা ফিৱালশিং পোং ওইনা হৌজিক ফাওৰা পুথোকপা ঞম্ৰি। অদুবু শৈল্পিত্ৰবা ঙাৱিয়ানৰা কুলচদ্ৰ পণ্ডিতনা খুংই লাইৱিক ‘ফিৱাল’ দগী লৌখৎতুনা লাইয়েকপশিংগা অৱগা য়েকথোক্তুনা পুথোৱক্ৰি। মসি কদায় হাওৰা য়ুগ্ৰেগে হায়ববু নৈনবগী খুদোচৈৰা ঐণ্ডেঙদদি অৱগা ময়ামগী মফমদা থেঙথবদা পানখিৰা মেদিঙুচদ্ৰকীৰ্ত্তি, চুৱাচাংঃ মহাৰাজ অমসুং বোধেচদ্ৰ মহাৰাজশিংগী মতমদা শিজিবা ফিৱালশিং হৌজিক থেংনৈৱা অসিখক্ত ময়ামগী মফমদা থমজগে।

ফিৱাল কদাইবু খঙনবগে

ফিৱাল (শব্দপ্‌গা ফ্লেগ) হায়বসি ইলিসকী জিন্নাৱাৱী –হাঙদো শব্দপ্‌গা ফি অমগী মচিঙদা থৌৱিনা ফিলু কিশিৱগা, অশাঙৰা চে অমদা হাপচিল্লগা, লৈবাক অদুগী শকখঙ শক্তম (ইমব্ৰেম)শিজি ৰা অদুবু ফিৱাল কৌই হায়না শব্দপ্‌গা পঞ্জি।

মেদিঙু চদ্ৰকীৰ্ত্তি মহাৰাজকী মতমদা

শিজিৱৰা ফিৱাল

হৌজিক ফাওবদা ফলিৰা চঃদ্ৰকীৰ্ত্তি (খৃচ১৩৪৪ ১৮৪৪, ১৮৫০খ ১৮৮৬ ইং) শিজিন্নৱা ফিৱালগী শকখঙ শক্তম (ইমব্ৰেম) সেমি৭৫ পাকপা শৰুক অমা থেংনৈৱি। ফলিৰা শৰুক অসি য়েত্ৰুৱগদি ফিৱালগী ময়ায় থংবা শৰুক্তা হাওগনি হায়না খল্লি।

ক) ফিৱালগী মওং মটৌশ ফিৱাল অসিগী মাৰাক, ময়ুংগী পাকপা খঙবসবু –খলৰা শাগৎতুনা য়েবদা মচিৱক ১ পাকপদা মিটৱ ০.৯০ ওইগনি,শাংবনা মিটৱ ১.৫০ ওইগনি। ময়ায়গী শকখঙ শক্তম (ইমব্ৰেম) অসিনা মিটৱ ০.৭২ নি,পাকপনা মিটৱ ০.৭৫ নি। তেঙান তেঙানৰা পৌৱপ তৌৰা অঙব:বা ফিনা মথক থলগ্‌গা, মখাদা লফু লৈয়োন মচুনা খৱা ৱাক্‌শীনৰা মচুগা গ্ৰা তাইমিৱগা য়েঙ্‌না লোৱৰা অমসুং লিবনি (ফি অমদা ওইফলিৰা শৰুক অদু নিংথিনা যাংলৰা, কৱৰা মতুদা, অতো ফি অমগী মথক্তা, কৱৰা ফি অদু থল্লগা গ্ৰা ফিবান অদুবু য়েংতম্‌গা। শেঙংসিৰা অদুবু লিৰা কৌই, এগ্ৰিক-ত্ৰা)।

১) ফিৱালনা শিজিবা শক্তমশিং

(১) কুশ্ত্ৰে, (২) লুপং(ক্ৰ্জাঁ), (৩) পাখঙৰা পাফল, (৪) নুমিং, (৫)থা,(৬) মহয় পানৰা পঞ্জি অমসুং, (৭) শামদোন অয়াঙৰা অসিনচিৰনি। শকখঙ শক্তম অসি কুশ্ত্ৰে পঞ্জি অনিনা য়েং ওয় অনিমক্তগী কেয়শিঙুনা শ্লেগ শক্তম্‌। ৷ পঞ্জি অমনা কুশ্ত্ৰে মনাম ২২ পঞ্জি, লৈনা মশিং ১০ শুই, গ্ৰু ১ মনা ৪৪ অমসুং লৈ ২০ নি। কুশ্ত্ৰে ৱা মতেন অনিগী অহাঙৰা মথক থংৰা শৰুক্তা লুপ্ত থম্মী। লুপ্তকী মখাদা পাখঙৰা পাফল থম্মী। পাফলগী য়েং ওয় অনিমক্ত নুমিং থম্মী। পাখঙৰা পাফলগী মখাদা থা থম্মী। থাবু ইট ময় ১ কেন্ৰবা লৈই অনিগী মৱজা বাঙ্গলা ময়েকী –টৈ অদু খৱা কেয়শিঙুনা থম্মী। বাঙ্গলা ময়েক্ৰী –চমনা মহয় পানৰা পঞ্জিনা অমুক কেয়শিঙুনা শেগ্মী। মখা থংৰা কুশ্ত্ৰে অনিনা য়েংলোম ওয়ৱোমদা শ্ৰেংদাক্‌না তেংত্ৰেই। কুশ্ত্ৰে অনি/অনিনা খুজি ওইন্দু শাংহচৱি। কুশ্ত্ৰে পঞ্জি অনিনা কেয়শিৱিৰা মনু অমসুং মহয় পানৰা পঞ্জি অনিগী মৱক্ত শামদোন অয়াঙবগী শাক্‌ য়েং ওয় অনিমক্ত ময়ায় ওশীঙুনা ত্ৰেংখৎপগী মওন্‌গ থম্মী। মখা থংৰা শৰুক্ত লৈই অনিনা লৈচে শেগ্‌মুনা কেয়শীনবগী শৰুক্ত সন্ত্ৰে লোমদা বাঙ্গলা ময়েক্‌গা ইন্দুনা হাপগি। অৱেইৰা শৰুক্ত সন্ত্ৰে লোমদা বাঙ্গলা ময়েক্‌গা ইন্দুনা হাপগি।

২) বাঙ্গলা ময়েক্তা থাৱিববদিং অহাবনা মথক্ৰী শৰুক্তশ্ৰীল শ্ৰীযুত চদ্ৰকীৰ্ত্তি সিংহ মহাৰাজ অনিশুৰা, ময়ায় থংবা শৱকতা খ্ৰমনিপুৱাধিপতি অৱেইৰা অহমত্ৰবা শৰুক্তখংখা ধৰ্ম্ম তথা ভয়

৩) ম্চু শিজি বা গ্ৰা য়েংবদা ফিৱাল অসি অঙাং বা মচুনা নম্‌গা লৈ। পাখঙৰা পাফল,থা,শামদোন অয়াঙৰা, লুপ্ত অঙ্ৰেবা ম্চু শিজিই। কুশ্ত্ৰে নাশিং হিগোক অমসুং নাপু ম্চু তছায় ওঋণা ম্চু শিজিই। কুশ্ত্ৰৈনা অহানৰা অমসুং অনিশুৰনা অঙ্ৰেবা ম্চুনা ইৱগা অকোয়ৰা শৰুক্তা হিগোক ম্চুনা ওইন্দুনা শিজিই। অথোইৱগী মখা থংবদি অঙ্ৰেবা ম্চু শিজিই।

খ) ফিৱাল থংবা অমসুং খুংগা লোৱাব চদ্ৰকীৰ্ত্তি মহাৰাজগী ফিৱালসি তেঙন তেঙনৰা পৌৱপ তৌৰা মুচী ফিঅনি,অঙব্ৰা অমসুং নাপুথৱা –উথোক পগা তাইন্নি ৱগা শেখনি। শেঙংসিৰা অদুবু লিৰা কৌই, এগ্ৰিক-ত্ৰা)।

তেঙনৰা ম্চুঅনিদা ওইন্নি ৱগা, নপুন্‌ম অমা শ্লেগা

মতুদা, তেঙন তেঙনৰা মমায় অনি লৌৱৰা মতুদা অমমম ওইনা য়েংত্ৰুংগা লোৱৰা মতুদা ফিৱালগী ময়ায়না অমসুং অকোনা চদ্ৰকীৰ্ত্তি মহাৰাজনা পানৰা মতমগী মৱকসিদা নৱসিংহ মহাৰাজনা খৃ১৮৪৪খ ১৮৫০ ফাওৰা অমসুং দেব্‌চেদ্ৰ শিন্দুনা (ওইনিংবা ময়েক অদু মওং তনা কৱল্‌গা নংত্ৰগা যাংলগা ফি অমগী মথক্তা থল্লগা,থংবো ফিগা অককপা ফিগী ময়েক অদুগা গ্ৰা মপান অকোয়ৰা য়েংত্ৰুংগা ফেংচীনৰা মওংঋগ্ৰিক –াৰ্জ) শিজিবনি। কুশ্ত্ৰৈ মনাশিং,লৈশিং য়েংত্ৰুংগা লোৱৰা মতুদা,লৈনা অমসুং লৈগী লৈশিংগী শক্তম (অউডলাই (গেঙ) শিং অদু খৱা পৌৰা লং অমনা মওং অনা শ্লেগ্ৰা মতুদা য়েংত্ৰুংগা অমুক ফেংচিনবনি (কেচিং –াৰ্জ)। মম্বম খৱনা শামদোন অয়াঙবগী থৌৱী খুংলোন (চো ষ্টিক) শিজিই। কুশ্ত্ৰেগী চ